

Populární kultura kolem roku 1900 v českých zemích i střední Evropě.

Vyučující: Jakub Machek

Anotace

Seminář se zaměří na různé podoby středoevropské populární kultury v době jejího počátečního rozvoje spojeného se zásadními společenskými a politickými změnami probíhajícími na přelomu 19. a 20. století. Masivní přesun obyvatel z venkovských oblastí do velkých měst znamenal pro jejich novopečené obyvatele přerušování kontaktu s venkovskými tradicemi, do nichž vyrostli. Hledali si proto novou kulturu, která by odpovídala jejich novému způsobu života ve velkoměstských aglomeracích. Většina nově přichozích profitovala z probíhající průmyslové revoluce a stala se součástí nové sociální vrstvy stmelené novými komerčními formami kultury, na jejichž konzumaci si byli schopni ve městech vydělat. S přechodem do měst souviselo i kvalitnější vzdělání a růst volného času. Postupná demokratizace společnosti spojená se zvyšující se rolí mas v politickém životě vedla k rostoucím zájmu nejširších vrstev o veřejný život. Rozvíjející se masová média umožnila rozvinutí populární kultury z původních lidových forem. Kultura se demokratizovala, přestávala být vlastnictvím elit a stávala se dostupnou i dalším skupinám.

Podíváme se na dobové populární formy zábavy jako obrázkový tisk, detektivní a romantické romány, časopisy pro ženy, zpěvačky, šantány a pouliční muzikanty, panoptika a výstavy.

Atestace: Docházka, četba textů a aktivní účast v hodinách, závěrečná esej na vybrané téma (4 NMS).

Témata:

1. Počátky populární kultury v českých zemích
2. Operace vyloučení
3. Vizualita populární kultury
4. Inter-Urban Matrix
5. Městský folklor a dechová hudba
6. Pražský senzační tisk
7. Výstavy a veletrhy
8. Populární četba I: Vrahové a detektivové
9. Zpěvačky, kuplety a šantány
10. Populární četba II: Příběhy lásky
11. Obludárium
12. Kinoprodukce; Ruská populární kultura
13. Utopická literatura před první světovou válkou

Literatura:

Základní literatura:

- ANDERSON, Patricia, 1991. *The Printed Image and the Transformation of Popular Culture: 1790-1860*. Oxford: Oxford University Press.
- BISKUPSKI, Łukasz, 2014. The Abyss at Łódź: in the context of 'agitation films'. In: importing-astanielsen.deutsches-filminstitut.de [online].
- DORČÁKOVÁ, Jana, 2014. The development of sensational press in Czech lands at the turn of the 20th century. In: projekt.cspk.eu/studie [online].
- HERZA, Filip, 2014. Freakshow and the Imaginations of the Collective Body of Nation. In: projekt.cspk.eu/studie [online].
- JANÁČEK, Pavel, 2004. *Literární brak: Operace vyloučení, operace nahrazení. 1938-1951*. Brno: Host.

- JAVORICS, Daniela, 2014. Vienna's World Fair 1873 as a spectacle for the masses? In: projekt.cspk.eu/studie [online].
- KOTEK, Josef, 1994. *Dějiny české populární hudby a zpěvu. I. 19. a 20. století (do roku 1918)*. Praha: Academia.
- MOCNÁ, Dagmar, 1996: *Červená knihovna: studie kulturně a literárně historická: pohled do dějin pokleslého žánru*. Praha: Paseka.
- PAVLICOVÁ, Martina, 2007. *Lidová kultura a její historicko-společenská reflexe (mikrosociální sondy)*. Brno: Ústav evropské etnologie.
- PROCHÁZKOVÁ, Lenka, 2014. Dívčí romány na konci dlouhého devatenáctého století a genderové stereotypy v nich. In: projekt.cspk.eu/studie [online].
- RELLENOVÁ, Tony, 1903. Hromadné rozšiřování lidové četby. In: kolportáž.cz [online].
- STITES, Richard, 1992. *Russian Popular Culture. Entertainment and Society since 1900*. Cambridge, New York, Melbourne: Cambridge U P.
- ŠEGVIĆ, Filip Šimetin a Nikolina Šimetin ŠEGVIĆ, 2014. Mass Manifestations and Aspects of Urban Popular Culture in Zagreb during the Second Half of the 19th Century. In: projekt.cspk.eu/studie [online].
- TYLLNER, Lubomír. 1999. Dechovka, aneb mezi folklorem, tradicí a kýčem. In: *Lidová kultura v kulturním vývoji České republiky (1918 – 1998)*. Strážnice: Ústav lidové kultury, s. 36-44.
- VĀTAVU, Bogdan-Vlad, 2014. "The world of the hajduks". Bandit subcultures in 19th century Romania and their balladry. In: projekt.cspk.eu/studie [online].
- WOOD, Nathaniel D., 2002a. The Interurban Matrix: Local News and International Sensations in Cracow's Popular Press: 1900-1914. In: Conference paper [online]. Oxford University, [cit. 2012-01-30]. Dostupné z: http://users.ox.ac.uk/~oaces/conference/papers/Nathan_Wood.pdf

Rozšiřující literatura:

projekt.cspk.eu/studie [online]

- BURKE, Peter. 2005. *Lidová kultura v raně novověké Evropě*. Praha: Argo.
- FRITZCHE, Peter, 1996. *Reading Berlin 1900*. Cambridge, Mass., London: Harvard University Press.
- HEMELÍKOVÁ, Blanka, 2011. Zločin a trest v populární literatuře pro ženy. Zločinem k polepšení a k vykoupení. In: Lucie Peisertová – Václav Petrbock – Jan Randák (eds.) *Zločin a trest v české kultuře 19. století*. Academia, s. 219-223.
- JAREŠ, Michal, 2008. Krvavý masopust oregonský aneb Svět "amerického" detektiva Léona Clifftona jako exotika pro nenáročného čtenáře. In: Kateřina Bláhová – Václav Petrbock (eds.) *Cizí, jiné, exotické v české kultuře 19. století*. Academia a KLP – Koniasch Latin Press, s. 330–335.
- KULMIŃSKI, Robert, 2009. Źródła kultury masowej w Czechach – zarys zjawiska. *Pamiętnik Słowiański*, roč. LIX, s. 93-104.
- MACHEK, Jakub, 2009. Zprostředkovaná paměť města: Pražský Illustrovaný Kurýr. In: Ferencová, Michaela – Nosková, Jana a kol.: *Paměť města. Obraz města, veřejné komemorace a historické zlomy v 19.–21. století*. Etnologický ústav AV ČR a Ústav etnologie SAV, s. 67-99.
- MACHEK, Jakub, 2013. Počátky populární kultury v českých zemích na přelomu 19. a 20. století. In: Daniel, O. – T. Kavka – J. Machek (Eds.). *Populární kultura v českém prostoru*. Praha: Karolinum, s. 88-104.
- MACHEK, Jakub, 2014. Od Brousku ke Kurýru – česká cesta od lidového tisku k bulvárním deníkům na pozadí vývoje středoevropského tisku. *Mediální studia* 2014/2, s. 149-173.
- POKORNÝ, Jiří, 1997. Vytváření čtenářských zájmů. In: *Studie k sociálním dějinám 19. století*, roč. 7, s. 105-116.
- SEKERA, Martin, 2008. Etapy vývoje českých tištěných médií od 19. do počátku 20. století. In: Sborník Národního muzea v Praze, řada C – Literární historie, roč. 53, č. 1-4, s. 11-19.
- SHORT, John Phillip, 2003. Everyman's Colonial Library: Imperialism and Working-Class Readers in Leipzig, 1890–1914. In: *German History*, roč. 21, č. 4, s. 445-75.
- ŠTAIF, Jiří, 2003. Česká národní mentalita 19. století v kontextu sociálních dějin. In: M. LENDEROVÁ, Z. BEZECNÝ a J. KUBEŠ, eds. *Proměny elit v moderní době. České Budějovice: Historický ústav Jihočeské univerzity*, s. 69-92.
- WOOD, Nathaniel D., 2010. *Becoming Metropolitan: Urban Selfhood and the Making of Modern Cracow*. DeKalb, IL: Northern Illinois University Press.